

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 року № 2136-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Ключові слова: охорона праці, умови охорони праці, охорона праці жінок, охорона праці вразливих груп населення.

Іванова Наталія Георгіївна

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
іноземних мов Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Скакун Вікторія Олександрівна

*здобувачка вищої освіти Національного
університету «Одеська юридична академія»*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФРАНЦУЗЬКОГО ЧАСОПISY LE NOUVEL OBSERVATEUR)

Права дитини — це основа будь-якої цивілізованої системи, особливо в часи збройних конфліктів, коли діти стають одними з найбільш уразливих груп. Згідно з міжнародними нормами, діти мають право на захист, освіту, здоров'я і сімейне життя. Однак, коли починається війна, ці права часто стають недосяжними.

Стаття Марі Ватон (Marie Vaton) "Guerre en Ukraine: Le cauchemar des enfants déportés par la Russie" ("Війна в Україні: Кошмар депортованих дітей") у французькому часописі *LE NOUVEL*

OBSERVATEUR розкриває складну ситуацію з правами дітей в Україні в умовах війни та висвітлює жахливі наслідки примусової депортації дітей в контексті сучасних конфліктів. Згідно з наведеними даними, приблизно 20 000 дітей були насильно переміщені, з яких лише близько 400 повернулися на батьківщину. За свідченнями правозахисних організацій, цей процес відбувався під виглядом гуманітарних місій, але насправді є воєнним злочином, спрямованим на руйнування української національної ідентичності через примусову асиміляцію дітей. Саме це стало основою для видачі ордеру на арешт президента росії Володимира Путіна Міжнародним кримінальним судом (МКС) у 2023 році [5].

. З погляду міжнародного права, примусове переселення цивільного населення з окупованих територій є чітким порушенням положень Четвертої Женевської конвенції 1949 року. У статті Марі Ватон відзначено, що діти стали "воєнною здобиччю", яку намагаються русифікувати [5]. Стаття 49 зазначеної Конвенції чітко забороняє насильницьке переміщення осіб, за винятком тимчасової евакуації, що може бути виправдана виключно військовою необхідністю або гуманітарними міркуваннями, пов'язаними із захистом цивільного населення. Депортація дітей з окупованих територій України не підпадає під ці винятки, і тому є явним порушенням. Насильницьке переміщення дітей до країни-агресора несе не лише порушення їхніх прав, але й становить частину стратегії, спрямованої на демографічну та культурну асиміляцію, що є грубим порушенням міжнародних правових норм [2]. *LE NOUVEL OBSERVATEUR* висвітлює жорстокі реалії, з якими

стикаються українські діти під час конфлікту (історії Насті, Дарії, Ксенії, Влада і Сергія, які зазнали психологічних та фізичних тортур), та описує, як діти стають жертвами психологічних маніпуляцій, фальшивих наративів та насильства, що веде до їхнього зникнення або ізоляції [5]. Депортація українських дітей до росії також є порушенням положень Конвенції ООН про права дитини 1989 року, зокрема статей 7 і 8, які гарантують кожній дитині право на збереження своєї національної, культурної ідентичності, а також родинних зв'язків. Відрив дітей від їхніх сімей та насильницька зміна їхньої культурної приналежності є прямим порушенням цих фундаментальних прав. Росія, переміщуючи дітей з окупованих територій України, не лише порушує право дітей на збереження ідентичності, але й вдається до системного процесу їхньої асиміляції в російське суспільство, що має на меті знищення їхньої української національної свідомості [3].

Зображені у статті дії також суперечать Римському статуту МКС, що визначає воєнні злочини як серйозні порушення Женевських конвенцій, включаючи насильницьке переміщення дітей. Стаття 8(2)(a)(vii) Римського статуту забороняє "незаконне депортування або переміщення", що дає підставу розглядати дії Росії як воєнний злочин. МКС вперше в історії видала ордер на арешт чинного президента держави, і цей прецедент є показовим для міжнародної спільноти, що закликає до посилення відповідальності за подібні злочини [4].

Депортація дітей може бути кваліфікована як складова більш широкої політики етнічного чищення або геноциду, спрямованої на стирання національної ідентичності. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього (1948 р.) у статті 2(е) визначає, що насильницьке переселення дітей з однієї групи в іншу з метою знищення цієї групи, є формою геноциду. Вказана політика спрямована не лише на асиміляцію дітей, але й на довгострокове ослаблення національної ідентичності українського народу, що порушує основоположні міжнародні норми захисту прав людини [1].

З огляду на ці факти, міжнародна спільнота має активно реагувати на всі порушення. Важливо, щоб організації, як-от ООН, МКС, та інші правозахисні інституції, забезпечили виконання положень міжнародного права та притягнули до відповідальності осіб, винних у порушеннях прав дітей. У статті Марі Ватон прояснюються дії організації "Save Ukraine", яка намагається репатріювати дітей, але зіштовхується з труднощами, включаючи затримання і відмови у поверненні [5]. Ефективні механізми притягнення до відповідальності та реституції мають бути невід'ємною частиною стратегії міжнародної спільноти для боротьби із показаними злочинами.

Примусова депортація українських дітей є не лише воєнним злочином, але й одним із найгрубших порушень міжнародних правових норм. У французькому часопису підкреслюється необхідність термінових дій з боку міжнародних інституцій для захисту прав дітей в Україні, а також забезпечення їхньої реінтеграції та відновлення у безпечному

середовищі [5]. Захист прав дітей у контексті збройних конфліктів має бути пріоритетним завданням для міжнародної спільноти, яка повинна забезпечити притягнення винних до відповідальності та створення механізмів для запобігання подібним злочинам у майбутньому.

Джерела:

1. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 09.12.1948 : станом на 18 берез. 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text (дата звернення: 5.10.2024).
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 5.10.2024).
3. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 : станом на 16 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 5.10.2024).
4. Римський статут міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17.07.1998 : станом на 21 серп. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 5.10.2024).
5. Vaton M. Guerre en Ukraine: Le cauchemar des enfants déportés par la Russie. *Le Nouvel Obs (Le Nouvel Observateur)*. 17 Novembre 2023. P. 33-37.

Ключові слова: права дитини, збройний конфлікт, примусова депортація, воєнні злочини, міжнародні норми.

Федорова Тетяна Сергіївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

Кардьева Олександра Володимирівна

*здобувачка вищої освіти Національного
університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ МИРОТВОРЧИХ СИЛ ООН У ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

На сьогоднішній день одним із головних викликів світовій спільноті є збільшення кількості збройних конфліктів у світі, а разом з цим і численні порушення прав дітей, чия роль у майбутньому розвитку суспільства є визначальною.

Збройні конфлікти деструктивно впливають на дітей, які безумовно є однією з найбільш вразливих груп населення. Цей вплив в майбутньому може породжувати нескінченне коло насилля, розладжувати мирне життя, як всередині країни, так і дестабілізувати ситуацію за її межами, викликаючи реваншистські настрої, оскільки травмоване війною молоде покоління буде дивитись на світ саме через призму цього травматичного досвіду.

БУРДЮЖА О.М.

Механізми цивільного захисту ЄС: історія становлення та розвитку.....332

Секція № 5

Захист прав найбільш вразливих груп населення

ДРАКОХРУСТ Т.В., КАМІНСЬКА К.

Захист прав вразливих категорій населення в умовах збройного конфлікту: виклики, стратегії перспективи..... 340

СЕМЕНОВА М.В., БЄЖАНОВА А.В.

Деякі аспекти розгляду спорів щодо захисту прав і свобод дітей під час дії в Україні воєнного стану345

КОНОНЕЦЬ О.М., РАШКІВСЬКА М. В.

Захист прав жінок в період збройних конфліктів.....353

БОЛЬШАКОВА О.В.

Зміни умов охорони праці жінок в умовах збройного конфлікту згідно діючого законодавства України359

ІВАНОВА Н.Г., СКАКУН В.О.

Порушення прав дитини під час збройних конфліктів (за матеріалами французького часопису Le nouvel observateur) 366

ФЕДОРОВА Т.С., КАРДЬЄВА О.В.

Роль миротворчих сил ООН у захисті прав дітей під час збройних конфліктів371

ФЕДОРОВА Т.С., ФІЛЕВСЬКА Є.

Захист прав жінок під час воєнних дій 375

ФЕДОРОВА Т.С., ЛИНЮК А.І.

Міжнародний досвід щодо доступу до правосуддя для людей із інвалідністю: бар'єри та шляхи їх подолання 380

TAYLOR A.V.

Overview of the mechanisms for protecting women's rights in Qatar 386

ДИМОВ К.Б.

Міжнародно-правові виклики стосовно надання гуманітарної допомоги біженцям та вимушеним переселенцям під час збройних конфліктів 392

ІВАХНЕНКО Є.О.

До дискусії про особливості захисту прав жінок в умовах збройних конфліктів крізь призму міжнародного права 399

БОНДАРЮК О.О.

Міжнародне викрадення дитини одним з батьків в умовах війни405